

ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

Η ΣΤΗΛΗ ΜΟΥ

Ψηφίζω, κύριοι, φανερά ὑπὲρ τοῦ «Καλότυχου» καὶ ἐνὸς ἄλλου ἀντιπλοῦ τραγουδιοῦ («Τῆς ξενιτειᾶς καὶ τοῦ θανάτου») ποῦ μοῦστελεν ὁ κ. Γ. Π. Ψηφίζω ἐπίσης ὑπὲρ τῆς «Ἀλήθειας» τοῦ κ. Ν. Μάστορα καὶ τοῦ «Χαμόμηλου» τοῦ κ. Κς-Κς.

Ὅχι, δυστυχῶς, φίλη Αἰκ. Πέρ' ἀπὸ ἑνα στρωτὸν ἀφηγηματικὸν τρόπο, δὲν ἔχουν τίποτε ἄλλο «Οἱ ραγιάδες στὸ στρατό». Εἴπαμε ὅτι ἡ ξερή, ἡ «ἔξωθεν» πληροφορία, εἶναι τὸ ξένο, τὸ παράταιρο στὴν καθ'αυτὴ λογοτεχνικὴ δημιουργία. Δὲν λέγω πῶς δὲν χωρεῖ, δὲν μπορεῖ νὰ μῆν—μὰ τί χρειάζεται!.. Τὸ μισοφιλολογικὸ καὶ μισοιστορικὸ εἶδος τοῦ «Χρονικοῦ» θέλει μεγάλῃ ἀπλότητά, ἀφέλειαν σχεδόν· καὶ δταν αὐτὴ λείπει, τέχνην πολλήν καὶ κάποιαν προοπτικὴν...

Ἄτεχνο καὶ ἀψυχολόγητο-ψεύτικο ἐντελὲς τὸ διηγηματὶ σου «Ἀπὸ τὸ φῶς στὸ σκοτάδι», κ. Τ. Ἀλεξ. Πρῶτα-πρῶτα ἐστὶ πῶς ὁ Γέρω-Κωσταντῆς ἔδικα ἔκανε δεκαπέντε χρόνους στὸ Παλαμήδι—πρέπει νὰ πείσῃ καὶ τοὺς ἄλλους γι' αὐτὸ· ἄλλοιὲς πῶς θὰ ἐπισπᾶσθαι τὸν ἑλὸς τοῦ; (Τὸ ἂν ἐστὶ, καὶ ἐγὼ, καὶ δὲν ξέρω ποῖος ἄλλος, φρονούμε πῶς καὶ ἄνθρωπος ποῦ πάει στὴ φυλακή, ἔδικα πᾶει, αὐτὸ δὲν ἔχει καμμιὰ ἀπολύτως σημασία γιὰ τὸ «κοινὸ αἶσθημα» ποῦ συντηρεῖ τις φυλακῆς καὶ ὑπάρχει ἔξω ἀπὸ μᾶς, δταν ἐμεῖς ξεφεύγουμε ἀπὸ 'κεῖνο...)

Ἔπειτα, πῶς διάβολο στὸ χωριὸ τοῦ καὶ στὸ σπίτι τοῦ κανένας δὲν θυμᾶται τὸν «ἄθλιο» σου Γέρω-Κωσταντῆ, πῶς κανένας δὲν τὸν περιμένει νὰ φθάσῃ, πῶς φθάνει τὴν ἡμέρα καὶ τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποῦ κηδεύεται τὸ παιδί τοῦ... Τέλος, τί ἐκφράσεις εἶναι τὸ «τρεμὰ ἔγειραν», «ὁ πέπλος τοῦ τρισκότεινου μυστηρίου τῆς... ὑπάρξεώς του», «τὸ ρολόγι ποῦ κάθε τόσο... γεννάει θλιβερότερο μέλλον», «ἡ Δικαιοσύνη ποῦ δημιουργεῖ τὰ σερνάμενα σκουλήκια», «ἡ κατάρρα ποῦ δὲν ἔχει θέσι δταν ὁ ὀλεθρὸς συνεπάρῃ κάθε εὐγενικὸ ἀπ' τὴν ψυχὴ», «ὁ ποσοφύρενιος οὐρανὸς τῆς διαβιτάρας ζωῆς», «τὸ ἰσχυρόχλωμο μάγουλο», «τὸ βούρκο καμπαρέ», «ὁ κεραυνὸς ποῦ μετασχηματίζεται σὲ λάλο πόνο», «ὁ ἴδιος τῆς Παναγίας ὁ κρεμᾶμενος στὸν ἄτεχνο Σταυρὸ ποῦ δοκιμάζοι κρεμοῦν στὰ στήθη», «τὸ ξεφάντωμα τῶν ἐνόχων ἀπὸ τὴ σοφία τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς... βαθεῖα ψυχολογία».

Ὅχι, αὐτὰ καὶ ἄλλα δείχνουν ὅτι πάσχεις ἀπὸ «φιλολογιστὶδα». Διαιτᾷ λοιπὸν καὶ ὅχι ἄλλῃ ἀπ' τὴν ἀποχή. Μόνο φιλολογία μὴ διαβάζῃς καὶ μὴ γράφῃς, οὔτε καλὴ οὔτε κακή, καὶ αὐτὸ γι' ἄρετον καιρὸ.

Ἄν πρὶν κάτσης νὰ γράφῃς, ὁμολογοῦσες στὸν ἑαυτὸ σου ὅτι δὲν εἶχες τίποτε τὸ ἄξιον λόγου νὰ πῆς, δὲν θ' ἄγραφες, εἴμαι βέβαιος, κ. Φ. Ἀντ. οὔτε τις «Δυστυχίες», οὔτε τὰ «Δόγια φθισικοῦ», οὔτε τὸ «Βασανισμένον». Γιὰ τὸ συνοδευτικὸ γράμμα σου δείχνει ὅτι εἶσαι ἱκανὸς γιὰ κατὶ ὀλιγώτερο ἀνάξιο ἀπ' τὸ νὰ γράφῃς ἔμμετρα δῆθεν.

Ὅταν μόνο μαζὺ μ' αὐτὸ ζῶ μέσα στὴν ἐρημίαν, τότε μοῦ καίει τὰ στήθεα μου τῆς ἀπελπισίας ὁ πόνος... καὶ στὸ περὶ:

«Μία μέρα στὸ γραφεῖο προσλήφθηκε ἕνας νέος, ἴσαμε εἰκοσι χρονῶν, ποῦ τὸ παρουσιατικὸν τοῦ ἔδειχνε ἕνα νεὸ με ἀνεγμένα αἰσθήματα, με λίγα λόγια, ἕνα νεὸ...»

(Σὰ γεροπαράξενο ποῦ εἴμαι, μπρὲ παιδιά, κάμνω καὶ τὴν παρατήρησι ὅτι ὁ φίλος πάρα βλέπει ποσοτικὰ τὰ πράγματα: ὁ νέος τὴν ἡλικίαν, με τὰ εἰκοσι καὶ ὅχι τὰ τριάντα τοῦ, τὰ λίγα καὶ ὅχι τὰ πολλά λόγια, ὁ νέος ποῦ μὴ μὲρα προσλήφθηκε στὸ γραφεῖο, ὁ νέος αὐτὸς—γαλλιστὶ: un jeune homme—ποῦ ἦταν ἕνας νέος, μὰ τί νέος...)

Ὅς τοὺς ἔξ πρώτους στίχους σου, κ. Α. Αὔρ., πηγαινα ὅπωςδήποτε καλὰ, με τὸ φόβο πάντα μὴ παραπέρα σὲ μεθοῦσε πάλι ὁ ρυθμὸς! Καὶ πραγματικῶς μπλέχθηκα εὐθύς, καὶ μάλιστα πολὺ ἀσχημα

σὲ ταξίδια ποῦ τοῦ δνεῖρου ἡ ρυθμικὴ πνοὴ τᾶχει ἀχνοπλάσει...

ἀπὸ, πρὶν ἐστὶ ξεστομίσης τὴν προτροπή:

Σπᾶσε με μῆς, ὦ Λύρα, γίνου θρούμμα!

εἶχε σπᾶσι ἡ καψαρή καὶ εἶχε γίνου... Ὅσο γιὰ τὴν ἐλεγεία σου «Σὲ κάποιον ποῦ αυτοκτόνησε», ἀπορῶ ἀκόμα ποῦ πῆγες καὶ βροχῆς σημεῖα παραβολῆς τῶν μνημάτων με τὰ βιολιά, καὶ ἀγνοῶ τί ἐννοεῖς λέγων ὅτι «τὸ μαῦρο χτὲς δὲν κλεῖ τις θλιβερὲς θύμησες τῆς ψευτιάς».

Ὅρατον, λοιπὸν, εἶναι πᾶν τι τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον.—Ὅπως δρίζετε, κ. Γ. Γεν... Μὰ ἐὰν ποὺ αἱ ὠδαί σας δὲν μοῦ ἐκίνησαν κανένα ἐνδιαφέρον—ἀρα δὲν εἶνε ὠραῖες; Καὶ αἱ ἐκλογαί

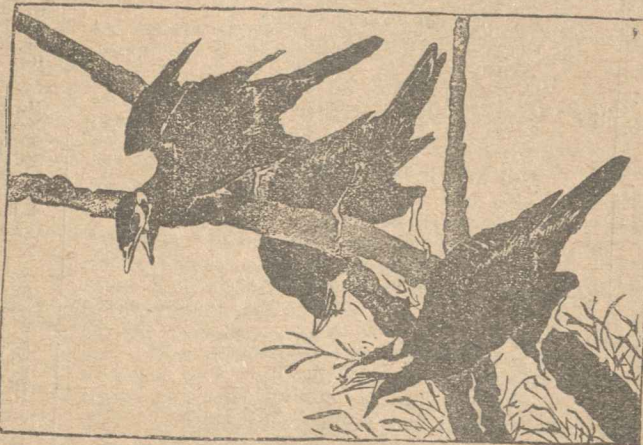
ποῦ ἐκίνησαν τόσον ἐνδιαφέρον, εἶνε ὠραῖες; Ἄς εἶνε, αὐτὰ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν τὰ ξέρετε καὶ ἐν τούτοις νὰ γράφετε καλὰ, ἀλάνθαστα, ἴσως καὶ ὠραῖα. Ἀτυχῶς, δὲν πρόκειται περὶ τῆς περιπτώσεώς σας. Ὅσα μοῦ στείλατε σὲς «συβιλλικά» εἶνε, ποιήματα ὅμως δὲν εἶνε, καὶ ὡς ποιήματα, θαρρῶ, μοῦ τὰ στείλατε. Διὰ τὴν Διότητι ὅσο φτερά τοὺς λείπουν, τόσο στόμφοι ἔχουν καὶ τόσο βάθος ἐξεζητημένο. Σκέψι καὶ πάλι σκέψι—σκέψι ἀσκεπτή με τὸ καντάρι! Τὸ τί κακὸ κάμνει σ' ὅλους σας αὐτοὺς ὁ «ἐγκεφαλισμός», αὐτὴ ἡ ψευτοσκέψι! Φαίνεται ἀπλῶς νὰ τὸ ὑποπτεύεσαι δταν γράφῃς:

Αὐτὴ ἡ σκέψι βάσανο εἶνε, καὶ σάβανό μας.

Ἀφοῦ, σὲς ὁ ἴδιος, κ. Dur, «ἐκ τῶν προτέρων», ὅπως μοῦ γράφετε, τὰ εὐρίσκετε «ἄτεχνα», τί θέλετε νὰ σᾶς πῶ ἐγὼ; Κατὰ τὸ τί εἶνε ἄτεχνα; Μὰ κατὰ τὰ πάντα! Πῶς δὲ ὅχι, ἀφοῦ καὶ ἡ πεῖρα ἡ ἀπαραίτητος σᾶς λείπει, καὶ γλωσσικὸ ὄργανο γιὰ λογοτεχνικὴ δημιουργία δὲν κατέχετε. Ἀκοῦστε με, φίλε! τὴν γλώσσα πρέπει καὶ ὅλοι μαζὺ καὶ ὁ καθένας μας χωριστὰ νὰ τὴν δουλέψῃ, νὰ τὴν δουλεύῃ διαρκῶς, νὰ τὴν δουλεύῃ πολὺ, γιὰ νὰ μπορέσῃ νὰ τὴν τιθασεύσῃ καὶ νὰ τὴν κάνην ὄργανο πειθίγιον στὰ χέρια τοῦ, ντύμα καλλιμορφο καὶ ἄξιο γιὰ τὴν ὅποιαν τοῦ ἰδέα καὶ τὴν ὅποιαν τοῦ σύνθεσι.

Μὰ, κ. Νς—Μς., κανεὶς δὲν εἶπε πῶς τὸ περιοδικὸ τῆς «Μ.Ε.Ε.» εἶναι γιὰ νὰ γράφουν, καὶ ὅχι γιὰ νὰ μορφώνονται οἱ μαθηταί, ἀφοῦ—ἂν πιστέψω μερικὸς δασκάλους—μορφώνονται καὶ αὐτοί...

Πέστε καὶ τᾶχα ἐγκρίνει τὰ δικά σας, κ. κ. Σ. Κερ.

ΣΧΟΛΗ ΤΟΥ ΟΚΙΟ.—Τρία Κοτσούφια

καὶ Α. Μυρσ. Ἄν δὲν τὰ βλέπετε δημοσιεύμενα, εἶνε ὅχι γιὰ τὴν δημοσιεύτην ὡς τώρα εἶνε καλύτερα, παρὰ γιὰ τὴν σὲς μπορεῖτε ν' ἀρχίσετε με καλύτερα... Ἀρετὰ καλὰ, ὅσο δὲν περιμένα καλὰ μετέφρασε «Τὸ γῆρας καὶ τὸν θάνατον» τοῦ Μπυφρὼν κ. Ε. Ἐλευθ. Δὲν τὸ δημοσιεύω μόνο καὶ μόνο γιὰ τὴν εἶναι λίγο παράταιρο καὶ γνωστὸ.

Ἦθελε ἀκόμα δούλεμμα «Τὸ καλυμμαῦκι τοῦ παππά» κ. Σ. Νταν. Τ' ἀποσπάσματα γνωστῶν μοιρολογίων ὅχι ὅπως πρέπει ἐσωματωμένα.

Στοὺς κ. κ. Η. Φωτ., Π. Φιλ., Κ. Τωμ., Δ. Ρεν., Β. Πυλ., Ε. Παπ., Ν. Παπ., Π. Μιχ., Κ. Μαν., Γ. Μαθ., Σ. Ἰδλ., Ε. Θεοφ., Γ. Θωμ., Γ. Ἡρ. καὶ Ι. Β. θ' ἀπαντήσω στὸ ἐρχόμενο φύλλο.

Ο ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΠΑΝΤΟΥ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΓΚΕΚΑ

Τί λυπητερά πράγματα ἔχω νὰ σᾶς γράψω σήμερα! Καὶ πρῶτα πρῶτα ὁ οὐρανὸς συννέφιασε καὶ ἔπεσε ἀντάρα, ὅπως λένε ἐδῶ πάνου, καὶ θολούρα. Βουρκώσαν τὰ βουνά, καὶ ὅλες οἱ κορφοῦλες ἡ μὴ με τὴν ἄλλῃ ντυθῆκαν στὰ κατάμαυρα, ἀποσκεπαστήκαν, μελαιοφόρεσαν, σὰ νὰ θέλουν νὰ κλάψουν καὶ αὐτὲς γιὰ τὴν θαντὴ τοῦ Γκέκα.

Ποῖος εἶνε αὐτὸς ὁ Γκέκας; Νὰ σᾶς πῶ πῶς ἦταν σκύλος, ψέματα θὰ πῶ. Μιλὰ δὲν εἶχε, καὶ μιλοῦσε. Μάτια εἶχε καὶ μιλοῦσαν. Δὲν τοῦλεπε τίποτ' ἄλλο γιὰ νὰ εἶνε ἄνθρωπος σωστός, παρὰ λίγη κακία. Δὲν τὴν εἶχε καὶ γι' αὐτὸ ἔμεινε σκύλος. Ὅταν ἀνέβηκα ἐδῶ πάνου ψηλά, δλόγουρα, σὲ παραθυράκια καὶ αὐλόπορτες, ἀπὸ χαγιάτια καὶ μαντροτόχους πῶς ἀπὸ ξερολιθιᾶς, ἀπὸ παραθυρογυάλια καὶ ψηλὰ ἀπὸ λακωτὰ, με κάρφωσαν ἀπ' ὅλες τις μεριές, μάτια πονηρομένα, μάτια τριβέλια, καὶ σταθιὰ καὶ στιλέτα, καὶ ἄλλα φοβισμένα, ὑπουλα, κρυφθῶρα, πῶς ὅλα ἦταν σὰ νὰ σοῦ λένε—τί θέλεις ἐδῶ πάνου καὶ σὺ μέσα στὴν ἐρημίαν καὶ σὺ στὴν δυστυχίαν μας; Γιὰ κακὸ ἦρθες ὅχι τρὸς εἶσαι καὶ σὺ! Μονάχα λοιπὸν τὰ δύο γλυκὰ γερασμένα μάτια τοῦ Γκέκα μοῦ φάνηκαν σὰ νὰ με προσδεχόνταν με καλωσύνη καὶ ἀγάπη καὶ

συμπάθεια.—Καλῶς τονε. Μὴν τοὺς κυττάζῃς αὐτοὺς τοὺς δυστυχισμένους! Εἶδαν καὶ ἀπόειδαν ἀπ' τὸν ἄνθρωπο τὸν ὁμοῖό τους, καὶ ὅλο φοβοῦνται—καὶ σὰ νᾶθελε νὰ μοῦ δεῖξῃ ἀκόμα πλειότερο τὴν ἐμπιστοσύνη καὶ τὴν συμπάθειά του, ἄρχισε νὰ τριβεται ἀπάνω μου, καὶ νὰ γλύφῃ τὰ χέρια μου.

Καθὼς ἦταν κατάμαυρος, τὰ δύο στογγυλὰ κτρινάδια ἀπάνω ἀπ' τὰ φρύδια τοῦ, τοῦδιναν μιά ἐκφρασι ἀκόμα πῶς γλυκεῖα. Γινήκαμε φίλοι. Μεγάλω πρᾶμα ἀπάνω στὴν κορφή τοῦ βουνοῦ νᾶχη κανεὶς ἕνα φίλο ποῦ νὰ μὴ φοβάται νὰ τὸν δαγκάσῃ. Ἐγὼ τὸν ἤδρα σ' ἕνα σκύλο.

Ὁ Γκέκας ἦταν δώδεκα χρόνων, καὶ ἔπρεπε νὰ πεθάνῃ. Καὶ ὅμως δὲν ἐνιψθε τί θὰ πῇ θάνατος. Μονάχα στὸν ἄνθρωπο ἔδοσε ὁ Θεὸς νὰ νιώθῃ καὶ νὰ μελετᾷ τὸ θάνατο, γιὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ φαίνεται. Πρῶτ' πρῶτ' λοιπὸν, τρεχάτος, χαρούμενος ἦρθε ὁ μικρὸς ὑπηρετάκος, τὸ κοπέλι τοῦ σπιτιοῦ, νὰ μοῦ πῇ τὰ μαντάτα: «Ὁ Γκέκας ψοφάει». ὤω ἀπ' τὸ σπιτί, ὤω καὶ ἀπ' τὸ στάβλο, ὤω καὶ ἀπ' τὴν αὐλή. Ἀποδιωγμένος, κλωσημένος ἀποτραβήχτηκε σὲ μιά ξερολιθιά ἀπὸ κάτου, σ' ἕνα κοίλωμα τοῦ βράχου ποῦ τὸ κλειναν ὀλότετα πατουλιές καὶ ἀγριαγκαθιές. Ὁ ἄνθρωπος ζητάει συντροφιά δλόγουρα τοῦ τὴν ὥρα ποῦ αἰσθάνεται πῶς φεύγει παντοτεινὰ, σὰ νὰ θέλῃ καὶ νὰ νομίσῃ πῶς μποροῦν νὰ τὸν κρατήσουν ἀκόμη στὴ ζωὴ. Τὸ κακόμοιρο τὸ ζῶο, πῶς περῆφανε καὶ ἀκατάδεχτο, δὲ θέλει νὰ τὸ ἰδοῦν καὶ τρυπᾷ, τρυπᾷ μονάχου τοῦ με τὸ μυστήριον ἄξιο ν' ἀντικρύσῃ τὸν Θεό. «Ἐδῶ εἴμαι. Τί κατάλαβες ποῦ μ' ἔστειλες ἐδῶ κάτου; Εἰς σκηνὰς δικαίων θὰ με κατατάξῃς. Μὲ χτυποῦσαν καὶ δὲ μίλησα. Μὲ ξύλισαν καὶ δὲν δάγκωσα» ἐπείνασα καὶ κανεὶς δὲν μοῦδινε νὰ φάω ἐγέρσασα καὶ με πέταξαν στὸ δρόμο. Ἐφύσησες καὶ μοῦδοσες πνοή. Δὲν ἰὸ πιστεύουν. Τὴν κρατᾷ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ τρέμουν... τρέμουν νὰ μὴν τὴ χάσουν!»

Ζύγωσα καὶ ἔσκυψα μέσ' τὴν πατουλιά, χαίδεψα τὸ σγουρόμαλλο κεφάλι, καὶ τὰ δύο μάτια στράφηκαν κατὰ μένα με τὴν γλύκα ποῦ δὲν εἶχα γνωρίσει ποτέ μου. Ἔπειτα με ρώτησαν με ἀγωνία: «Τί εἶνε τοῦτο ποῦ μὲ συμβαίνει; Τί παράξενο πρᾶμα νιώθω. Πρῶτ' φορά... πρώτη φορά! Κακόμοιρο Γκέκα, τί νὰ σοῦ εἰπῶ καὶ τί νὰ σοῦ ξηγήσω; Δὲν πρόφτασα καὶ νὰ σοῦ εἰπῶ καὶ μ' ἕνα τελευταῖο σου ἀνάβλεμμα τῆς τᾶς τὰ πόδια, ἔγειρες τὸ χοντρό σου κεφάλι καὶ ἔμεινες ἐκεῖ ἔαπλωμένος, ἕνα με τὴν πέτρα. Ἐνα δὺ λουλουδάκια ἀπ' τὴν ἀγριαγκαθιά σου χάιδεψαν τὴν ἀγαθὴ σου μουσουδά!»

Θέλησαν νὰ τὸν πετάξουν κάτου στὴ ρεματιά μαζὶ με τ' ἄλλα ψοφίμα τοῦ χωριοῦ: Ἐδοσα δὺο τᾶλληρα στὸ χέρι τοῦ κοπελιοῦ τὸν ζαλωθῆκε σ' τὸν ὅμο καὶ μπροστὰ αὐτὸς πίσω ἐγὼ ἀνέβηκα με τὸ μονοπάτι, ποῦ τραβᾷ κατὰ τὴν κορφή. Ἄμα φτάσαμε, σταματήσαμε κάτου ἀπ' τὸν μεγάλο πεδύκο. Τὰ σύννεφα σιγὰ καὶ ὀργὰ κατέβαιναν καὶ κλεισαν δλόγουρα καὶ χαμηλὰ τὸν οὐρανὸ μαῦρα καὶ θλιμμένα.

—Σκάψε! εἰπα στὸ κοπέλι.

Μὲ κυττάζε καλὰ καὶ χαμογέλασε ἔργαλα καὶ ἄλλα δύο τᾶλληρα...

—Σκάψε! με τὰ χέρια, με τὰ νύχια, ὅπως μπορεῖς...

Ἐργαλε ἀπ' τὸ ζωνάρι τοῦ τοῦ κόκκινου, ἕνα μαυρομάτικο μαχαίρι. Ἀπέθεσε κάτου τὸ ψοφίμα, καὶ ἄρχισε νὰ σκά-

ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ.—Ἀνθεδωχὴ ἀπὸ ἐρείχαλκον

ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ ΒΕΒΑΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΤΕΧΝΗ, ΑΛΛΑ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ ΔΙΑΚΟΣΜΗΤΙΚΗ!

ΟΥΤΑΜΑΡΟ - Μητέρα που
βυζαίνει το παιδί της.
[Συλλογή H. Vever]

Η πτώσις της Ρώμης είχαν ως συνέπειαν την αναγέννησιν της 'Ανατολής. Η ανατολική τέχνη αφού είχε, διά της Αιγυπτιακής, Περσικής και Χαλδαϊκής τέχνης, φθάσει εις ακμήν, εσβυσε πρό της 'Ελληνικής τέχνης και της διαδόχου αυτής Ρωμαϊκής. Από του τρίτου αιώνα ή Περσία ανεγεννήθη πολιτικώς και καλλιτεχνικώς. Αι 'Ινδία δανεισθείσαι τὸ φῶς ἀπὸ τὴν 'Ελληνικὴν τέχνην ἀνέλαμψαν πάλιν καὶ τὸ φῶς αὐτὸ ἐφθασε μέχρι τῆς 'Απω 'Ανατολής. Η Κίνα καὶ ἡ 'Ιαπωνία ἐδημιούργησαν μίαν ἰδιότυπον τέχνην με πολλὰ κοινὰ χαρακτηριστικά. Η 'Ιαπωνία ὅμως τὴν τέχνην αὐτὴν ἐξελέπτυνε καὶ ἀνέπτυξε πολὺ περισσότερον τῆς Κίνας. Κάποιο δημιουργικώτερον πνεῦμα, ἐμπνέει τὴν 'Ιαπωνικὴν τέχνην. Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικά της εἶνε μία παρατήρησις τῆς ζωῆς καὶ ἀπλὴ ἀπόδοσις αὐτῆς.

Η 'Ιαπωνικὴ τέχνη εἶνε διακοσμητικὴ, ὅπως καὶ ἡ Σινικὴ. Τὰ χρώματα ὅμως καὶ τὸ σχέδιον ἔχουν κάποιαν ἐλαφρότητα καὶ κάτι τὸ αὐθόρμητον ὅπως καὶ ἡ 'Ελληνικὴ. Κτῆμα ὅλων τῶν 'Ιαπώνων, ὅπως κατὰ τὴν 'Ελληνικὴν ἀκμήν ἡ τέχνη ἦτο κτῆμα ὅλων τῶν 'Ελλήνων, παρήγαγε ἔργα - τὰ μόνον δυνάμενα νὰ τείνουν τὴν χεῖρα πρὸς τὴν 'Ελληνικὴν. Ἰδίως ἡ λαϊκὴ τέχνη, ὅπως καὶ εἰς τὴν 'Ελλάδα, καὶ εἰς τὰ εὐτελέστερα τῶν πραγμάτων δίδει μίαν μορφήν τέχνης καὶ ἀκρας καλαισθησίας. Η ζωὴ τοῦ 'Ιάπωνος ἀπλὴ καὶ λεπτὴ διεξάγεται μέσα εἰς ἓνα πλαίσιον τέχνης.

Τὰ ἀντικείμενα τῆς καθημερινῆς ζωῆς, σκεύη, ἐπιπλα, ὅπλα, ὑφάσματα καὶ ἀρχιτεκτονικὰ ἔργα εἶνε τόσα καλλιτεχνήματα λεπτοεργημένα μετ' ἀκραν ὑπομονὴν καὶ ἀγάπην πρὸς τὴν τέχνην.

Η 'Ιαπωνικὴ οἰκία ἀπλὴ καὶ ἀπείρητος εἶνε γεμάτη καλλιτεχνήματα διὰ τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ καλλιερημένου ἀνθρώπου· μία μικρὰ δοκὸς, ἡ ὁποία κρατεῖ τὴν εὐδραστον καὶ λεπτὴν στέγην ἔχει μίαν θαυμασίως σκαλισμένην γωνίαν· τὸ μικρὸν τραπέζι μετὰ τὰ φυτζάνια τοῦ τείου εἶνε ἓνα καλλιτεχνήματα ἀπλότητος καὶ διακοσμῆσεως· ὁ πτωχότερος ἀνθρώπος ἔχει μὴ καυνοθήκη καὶ τὴ δένει μετ' ἓνα ἀπλοῦν σειρίτι· τὸ ἄκρον τοῦ σειριτίου ἐκείνου ἔχει μίαν χάνδραν ἐλεφαντοστοῦ ἢ σκληροῦ λίθου. Η χάνδρα ἐκείνη εἶνε σκαλισμένη μετ' ἡ λεπτότητα τῶν Μυκηναϊκῶν λεπτοεργημάτων ποὺ θαυμάζομεν εἰς τὰ μουσεῖά μας.

Εἰς τὸν τοῖχον κρέμεται μὴ μάσκα μορφαύουσα, ἀλλὰ σπαρταριστὴ ἀπὸ ἀλήθειαν.

Ὅλα τὰ μικροτεχνήματα τῆς καθημερινῆς ζωῆς διαπνέονται ἀπὸ τὸ ἴδιον πνεῦμα τῆς τέχνης· ἡ ἐμπνευσις πάντοτε λεπτὴ καὶ πνευματώδης. Η ἐκλογὴ τῆς μορφῆς καὶ τὰ χρώματα μεταβάλλουν τὰ εὐτελὴ ὑλικά εἰς ἀνεκτίμητα ἔργα τέχνης.

Η σπάθη τῶν 'Ιαπώνων πολεμιστῶν (ὁμιλῶ περὶ τῶν πρὸ τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος), τῶν Σαμουράι, ἦτο μία μικρὰ συλλογὴ ἀριστουργημάτων· ἡ λαβὴ εἶτε ἀπὸ ἐλεφαντοκόκκαλον εἶτε ἀπὸ ἀπλοῦν σκληρὸ ξύλον, ἦτο λεπτότατα εἰργασμένη διὰ νὰ κρύπτονται τὰ καρφώματα· ἐκαλύπτετο ἀπὸ μοναδικὰ ἀνάγλυφα χαλκοῦ μετ' ἐντεθειμένας δαμασκηνώσεις χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ὁ δὲ φυλακτὴρ τοῦ ξίφους ἦτο ἓνα καλλιτεχνήματα πολὺτιμον, ἀπὸ σκληροτάτου χάλυβα, ἀνάγλυπτον μετ' ὅλην τὴν σκληρότητά του καὶ δαντελλοτριπτόμενον ἀπὸ καλαίσθητον διάκοσμον.

Ὁ σίδηρος ἐθεωρεῖτο ἀπὸ τοὺς 'Ιάπωνας τὸ εὐγενέστερον μέταλλον λόγῳ τῆς χρησιμοποίησεώς του διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁπλῶν, μοναδικὴν καὶ ἀπόλυτον ἀσχολίαν τῶν εὐγενῶν Σαμουράι.

Απὸ τοῦ δωδεκάτου ἤδη αἰῶνος, τῆς πλέον πολεμικῆς ἐποχῆς, ἐλαξεύθησαν τὰ ὠραιότερα ὅπλα, ἐξοφῆ, λόγχαι, κράνη, θώρακες καὶ πανοπλῖαι. Αἱ πανοπλῖαι αὗται ἦσαν εἰργασμένα μόνον μετ' ἡ σφύραν ἀνευ κολλήματος καὶ ἀρθρωταί, θαύματα μεταλλουργίας.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον κάμνει θαυμαστὴν τὴν 'Ιαπωνικὴν τέχνην εἶνε ὅτι τὰ ἔργα τῶν ἀπλῶν τεχνιτῶν, ὅπως τῶν ἀπλοῦν ἀγγειοπλαστῶν τῆς ἀρχαίας 'Ελλάδος, δεικνύουν μίαν πρωτοτυπίαν καὶ δημιουργικότητα τόσον ισχυράν, ὥστε νὰ δίδουν τὴν πρώτην θέσιν τῆς ἀνατολικῆς τέχνης εἰς τὴν 'Ιαπωνίαν καὶ νὰ τὴν καταστήσουν ἀξίαν ἀνευθυριάστως νὰ τείνῃ τὴν χεῖρα εἰς τὴν 'Ελληνικὴν τέχνην. Καὶ εἰς τὰς δὲν εἶδει τόσην καλλιτεχνικὴν ψυχὴν ἐκτός τῶν 'Ελλήνων.

ΟΥΤΑΜΑΡΟ - Νυκτερινὴ ἔξοδος.

βιρτουόζους ὡς τὸν Χοκουσάι καὶ τὸν Χιροσιγέ. Μία πολυχρωμία, διαδοχικῶν ἐκτυπώσεων ξυλογραφικῶν πινάκων, ἐπὶ ξύλου ἀχλαδέας, δίδει ἰδιαίτερον θέλητρον εἰς τὰ χαρακτηριστικά ἔργα τῶν 'Ιαπώνων ζωγράφων.

Πρώτος ὁ Χαρουνμποῦ καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Κιγονάγκα καὶ ὁ λεπτός Οὐταμάρο ζωγραφίζουν τὴν χαριτωμένην Μουσιμέ, τὴν 'Ιαπωνίδα γυναῖκα, μετὰ τὴν εὐκίνητα σώματα, εἰς οἰκογενειακὰς ἢ ἀγορικὰς σκηνάς. Ἐδῶ μία Μουσιμέ στολίζεται μπροστὰ εἰς τὸν καθρεπτικὸν τῆς, ἀλλὰ περπατοῦν εἰς τὰ ἀνθοσώματα κηπάρια, ὑπὸ τὰς λευκοφρεμένας κερασέας. Ὁ Σουνχὸ Σαχακού, συνέλαβε μετ' ὡντανὸν χρωστήρα καὶ μετ' ἡ λεπτὰ ἐξιδανικευμένα χρώματα, τοὺς ἀκαιοὺς καὶ τὰ μορφαύοντα προσώπειά τῶν ἡθοποιῶν, τῶν χορευτῶν καὶ τῶν παλαιστῶν.

Η δόξα ὅμως τῆς 'Ιαπωνικῆς χαρακτηριστικῆς εἶνε ὁ Χοκουσάι, ὁ ξετρελαμένος μετὰ τὸ σχέδιον, ὅπως ὑπογράφεται, μετ' ἡ μίαν ἀφελὴ οἰκειότητα εἰς τὰ σχέδιά του. Ὁ,τι ζωγραφίζει εἶνε τόσῳ ζωντανόν, ὥστε φαίνεται ὅτι θέλει νὰ ξεπεταχθῇ ἀπὸ τὸ ἄψυχο χαρτί. Η ζωὴ τοῦ ὑπῆρξεν ἀληθινή. Ἐλεγε ὅτι δὲν ἐξωγράφισε τίποτε καλὸν καὶ ἀπεκήρυττε τὰ ἔργα του ὅσα ἐσχεδίασε πρὸ τοῦ ἐξηκοστοῦ πέμπτου ἔτους τῆς ἡλικίας του, καὶ ὅτι ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἔπειτα ἐκατάλαβε τὴν τέχνην, καὶ ἤρχισε νὰ γνωρίζῃ τὴν ζωγραφίαν. Ἐξωγράφισε τὸ ἴδιο πρᾶγμα πολλάκις καὶ μετ' ὀλίγας παραλλαγὰς τὸ ἐπαρουσίαζε πάντοτε νέον καὶ ἐνδιαφέρον. Ἐκαμεν ἐκατὸ ὄψεις τοῦ Φουσιγιάνκα τοῦ γνωστοῦ χιονοσκεποῦς ἡφαιστείου τῶν 'Ιαπωνικῶν σχεδίων καὶ τὰ ἐκατὸ αὐτὰ σχέδια εἶνε ἐκατὸ ἀριστουργήματα.

Μετὰ τὸν Χοκουσάι ὁ Χιροσιγέ εἶνε ὁ μεγαλύτερος τοιογράφος τῆς 'Ιαπωνικῆς χαρακτηριστικῆς. Ἀπέδοσε μετ' αἰσθημα μεγάλου καλλιτεχνοῦ τὰς διαφορὰς ὄψεις τῆς φύσεως, μετ' ἡ ἀκραν ἀπλότητά παρουσίασε τὴν ἀπειρον ἔκτασιν τοῦ ἀχανοῦς μετ' ὀλίγας γραμμὰς καὶ μετ' ὀλιγοτέρας μελανὰς κηλίδας ἐπὶ τοῦ λευκοῦ χαρτοῦ.

Η 'Ιαπωνικὴ τέχνη δὲν ἐσταμάτησε βέβαια εἰς τοὺς ζωγράφους τοῦ δεκάτου ὀγδόου αἰῶνος, ἀλλὰ δὲν ἐκπέμπει τὴν αὐτὴν λάμψιν.

Η σύγχρονος 'Ιαπωνικὴ τέχνη βαδίζει ἐπὶ τὰ ἴχνη τῆς ἀρχαίας μετ' ἡ τάσεις ἀνανεώσεως.

Σήμερον εἰς τὸ Παρίσι, κέντρον τῆς νέας τέχνης, μετ' ἡ τοὺς νέους ζωγράφους, θαυμάζεται ὁ Φουγιτά, πρᾶγματικῶς χαριτωμένος καὶ πνευματώδης μετεμψυχὸς τῆς ἀρχαίας 'Ιαπωνικῆς τέχνης, μεταφρασμένης ὅμως εἰς τὰς σημερινὰς ἀντιλήψεις. Εἰς μίαν ἀπὸ τὰς τελευταίας νεοτερικτικὰς ἐκδόσεις, ἐξετέλεσε τοὺς νεοκλασσικὰς μὴ ἀντοπροσωπογραφία τοῦ Φουγιτά, καθισμένου διπλοπόδι πρὸ τοῦ ἰαπωνικοῦ τραπέζιου του μετ' ἡ εὐνοούμενον γάτον του μακαρίως ἀναπαύομενον εἰς τὸν οὐρανὸν τοῦ ζωγράφου.

Η μελέτη τῆς 'Ιαπωνικῆς τέχνης καὶ τῶν αἰτίων εἰς τὰ ὁποῖα οφείλεται ἡ τὴν ἀκμή, δὲ ἡτο ἰδιαίτερος διδακτικὴ δι' ἡμᾶς τοὺς 'Ελλήνας. Η προσήλωσις τοῦ 'Ιάπωνος εἰς τὸν προσφέρει ἡ ἐθνικὴ ζωὴ, ἐγένετο πηγὴ ἀνθήσεως μοναδικῆς. Διὰ τὴν ὁμοίαν προσήλωσιν δὲν δὲ ἀπέβαινε σῶτερά καὶ δι' ἄλλους λαούς· π.χ.

ΧΟΚΟΥΣΑΙ - Κόνεμα σὲ χάνι.

[Συλλογὴ G. Marteau]

ΧΟΚΟΥΣΑΙ - Γερανοὶ στὰ χιόνια.
[Συλλογὴ H. Vever]